

ŠOLA V NARAVI

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI • Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi • Letnik IX • februar 2017

Foto: arhiv Vrta Rače

Vrtec v naravi

Spoštovani!

V oktobrski številki revije »Šola v naravi« se je direktorica CŠOD, gospa Alenka Kovšca, od vas toplem pozdravom in med vrsticami zapisala: »... Tole je moj zadnji uvodnik za revijo Šola v naravi ...«.

S prihodom novega leta sem, po srcu zagret ljubitelj narave in sodobnih tehnologij, prevzel vodenje CŠOD. Naj uporabim njene besede: »... in tu, pred vami, je moj prvi uvodnik ...«. Naj s tem simbolično poudarim, da nameravam nadaljevati njeno delo in delo prejšnjih direktorjev Centra, in ga skupaj z vami tudi nadgrajevati. Vesel sem, da vam kot direktor CŠOD lahko pišem: vsem vzgojiteljem in učiteljem Slovenije, staršem in seveda otrokom, saj je CŠOD pravzaprav vaš. Moja življenjska pot je postala za nekaj časa tudi vaša.

Verjamem namreč v poslanstvo učenja na prostem, v smiselno strokovnega dela vseh zaposlenih in odprtost udeležencev naših programov.

Med programi je del dejavnosti izjemno prikupen, saj je namenjen našim najmlajšim, ki s svojo igrivostjo, neizmerno radovednostjo ter željo po znanju in gibanju vedno znova in znova kažejo pot privlačnega učenja vsem nam, učiteljem in vsej družbi. Naši programi, ki so pravzaprav vaši, so usklajeni s kurikulumom za vrtce. Ob maksimalnem zagotavljanju varnosti otrok skozi skrbno domišljene dejavnosti učitelji CŠOD in vzgojitelji iz vrtcev uresničujemo izbrane učne cilje iz področij gibanja, narave, družbe, jezika, matematike in umetnosti.

Prepričan sem, da je otrokom že v najbolj rani mladosti treba nuditi usmerjeno, primerno vzgojo. V mislih imam vzgojo, ob kateri se otrok nauči z lastno izkušnjo prepoznati svoje potrebe in težave, bogati svoj čustveni svet in je srečen, ker je otrok. Podpreti jih je treba pri trudu za oblikovanje lastne ustvarjalnosti. Naj postajajo iz dneva v dan bolj samostojni, sposobni odgovornega odločanja pri, po mnenju nas odraslih, »drobnih« rečeh. Nikoli ni prezgodaj. Samo da je zahtevnost (pre)izkušnje na primernem nivoju. Menim, da je rek, »Kar se Janezek nauči, to Janez zna«, zelo na mestu. O tem sem se (kot direktor srednješolskega centra) dodobra prepričal na lastne oči.

Zato sem povsem prepričan, da je VRTEC V NARAVI nekaj, kar bi moral doživeti prav vsak predšolski otrok kot bistveni del učenja in osebne rasti.

Statistika in evalvacije dokazujejo iz leta v leto, da zaposleni v CŠOD in učitelji šol zagotavljamo mlajšim in malo starejšim otrokom varno okolje, polno dogodivščin. Otrokovo več dni trajajoče življenje v naravnem okolju in domovih CŠOD ima izjemno globok, trajen vpliv. Saj ga raznovrstnost, nepredvidljivost, barvitost in obsežnost naravnega okolja zelo spodbuja k raziskovanju, posledično pa omogoča pridobivanje znanja, spretnosti in razumevanje konceptov.

Vabim vas, da se nam bodisi kot vrtec ali osnovna ali srednja šola pridružite v letu 2017, ko praznuje CŠOD svojo 25. obletnico obstoja, vsaj petkrat: kot otrok, starš, dedek/babica, vzgojitelj/učitelj, organizator nepozabnih dni v naravi.

Branko Kumer, direktor

Izdajatelj
CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska 9
1000 Ljubljana, Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Revijo sofinancira
Ministrstvo za izobraževanje,
znanost in šport

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Odgovorna oseba
Branko Kumer, direktor

Uredništvo
Irena Kokalj,
glavna urednica

Mirjana Jesenek Mori
mag. Ida Kavčič
Zoran Ogrizek
Domen Uršič
Živa Pečavar

Naklada
2000 izvodov

Lektoriranje
Darinka Verdonik, prof. slov.

Oblikovanje in tisk
Nonparel d.o.o.

Fotografije
Arhiv CŠOD domov

ISSN 1855-5772

PREDŠOLSKI OTROCI V ODPRTEM UČNEM OKOLJU

Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev (UNESCO/ISCED, 1993). Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim in socialnim okoljem.

Učenje se dandanes ne odvija zgolj v učilnicah oziroma igralnicah, ampak tudi v galerijah, muzejih, laboratorijih, knjižnicah, delavnicah in v naravi, ki nam nudi neomejene možnosti za igro, raziskovanje in učenje. Ko učenje ne poteka v klasičnih učilnicah, govorimo o odprtem učnem okolju.

Odprto učno okolje, pojasnjuje Greenaway (2005), je širok pojem, ki vključuje igro predšolskega otroka na prostem ter različne šolske projekte, kot npr. skrb za šolske vrtove. K odprtemu učnemu okolju prištevata tudi rekreacijo in doživljajske aktivnosti, okoljsko izobraževanje, izobraževanje za trajnostni razvoj, ekskurzije, trening vodenja, terapevtske delavnice in druge aktivnosti, ki se izvajajo na prostem.

Vse oblike izobraževanja na prostem postavljajo v ospredje neposredno izkušnjo.

Poučevanje na prostem omogoča nasprotno izkušnjo učenju v razredu. Neposredna izkušnja na prostem nudi večjo motivacijo in ima večji učinek in verodostojnost. Preko ustreznega poučevanja, razlage ali vodenja izkušnje na prostem zlahka postanejo vir navdušenja, osebne rasti in učenja.

Učenje na prostem je aktivno učenje v realnem svetu.

Pri učenju na prostem se udeleženci učijo preko lastne dejavnosti, preko tega, kar najdejo in srečajo. Udeleženci se učijo o naravi, sami sebi in drugih, medtem ko urijo spretnosti življenja v naravi.

Učenje na prostem je resnično učenje.

Ne le, da se učenje na prostem dogaja v naravnih okoljih, kjer lahko udeleženci gledajo, otipajo in vohajo realne stvari, to učenje se tudi dogaja v okolju, kjer imajo dejanja realne rezultate in posledice. Učenje na prostem pomaga vlini življenje v mnoge šolske predmete, medtem ko omogoča nabiranje izkušenj pri doseganju ciljev iz učnega načrta, »kar omogoča učencem, da se pozitivno odzovejo na priložnosti, izzive in odgovornosti, da obvladajo tveganje in so kos spremembam in težavam« Greenaway (2005).

Tovrstno učenje prinaša otrokom številne koristi. Mnoge raziskave kažejo, da so otroci, ki so v rednem stiku z naravnim okoljem, bolj zdravi (Fjortoft, 2001, 2004; povz. po Kos, 2013), imajo bolj razvite motorične sposobnosti (Fjortoft, 2001; povz. po Kos, 2013), boljšo koncentracijo (Martensson idr.; povz. po Kos, 2013) in kažejo manj agresivnosti (Ouvry, 2003; povz. po Kos, 2013).

Na CŠOD Čebelica že vrsto let sprejemamo predšolske otroke v tri- ali petdnevne programe vrtca v naravi. Dolenjska pokrajina in sama okolica doma nam nudita neomejene možnosti raz-

skovanja naravnega okolja od travnika, polja, do potoka, mlake in gozda.

Vse te naravne danosti so tudi spodbudno okolje za razvijanje motoričnih spretnosti, kot so hoja, tek, kotaljenje, plezanje, plazenje, in za premagovanje različnih ovir, kot so podrta debla, veje, štori, luže, blatne površine idr. V naravnem okolju so na delu vsa čutila, ki jih v zaprtem prostoru pogosto zanemarjamo. Tako lahko poslušajo in slišijo različne zvoke (ptice, žuželke, šumenje listov, veter, padanje dežnih kapljic, zvoke, ki jih oddajajo okoliški kmetje ...); tipajo različne površine (lubje, mahovi, tla); vonjajo (rože, zdravilne rastline, razpadajoč les, gozdni odpad, humus ...);

okušajo (jagode, borovnice, robidnice); in čutijo (veter, mraz, vročino, dež ...). V naravnem okolju je na voljo ogromno kreativnega materiala, iz katerega lahko gradijo sanjske palače za princeske ali skromna bivališča za majhne in nagajive škratke. Lahko uporabijo pravilčno oblikovana debla, štorje, kamne, veje, liste, praproti, mahove, cvetove, glive, kostanj, želode in še kaj. Pri gradnji spoznavajo različne predmete, materiale, preskušajo tehnike gradnje, merijo, štejejo, se dogovarjajo, premagujejo naravne ovire, krepijo socialne odnose in se zabavajo. In kar je najlepše: na koncu nam ni treba ničesar pospraviti, saj bo mati narava poskrbela za razgradnjo naše umetnine.

Odprto učno okolje je torej neomejen vir za raziskovanje in doživljanje. Je vir, iz katerega otroci črpajo ideje za ustvarjanje, reševanje problemov, razmišljanje, igro in sprostitev. Dajmo jim možnost in priložnost za izkoriščanje tega prostora, saj kot pravi francoski renesančni humanist Michel Eyquem de Montaigne: V naravi ni ničesar nekoristnega.

Matej Mlakar, dipl. vzgojitelj

Literatura in viri:

http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimose_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm

Greenaway, R. (2005). What is Outdoor Learning? Pridobljeno 9. 11. 2016 s

<http://www.outdoor-learning.org/Default.aspx?tabid=207>. Prevod Pečavar, Z.

Kos, M. (2013). Začetno naravoslovje ob didaktičnih igrah v naravnem okolju. V M. Duh (ur.), Okoljsko izobraževanje za 21. stoletje (str. 113–126). Rakičan: Univerza v Mariboru in RIS Dvorec Rakičan.

MISIJA »ČUTILA NA PREŽI«

V CŠOD Ajda ponujamo za predšolske otroke zanimive programe. Vzgojiteljice vrtcev se lahko odločajo za naslednje: Ali te poznam?, Čutila na preži, Ko žvrgolijo ptički ter Medvedka je pičila čebela.

Otroci pri teh programih preko poslušanja, opazovanja, tipanja, okušanja in vonjanja spoznavajo osnovne značilnosti narave. V naravi pridobivajo izkušnje, se učijo in jo na svoj način doživljajo. Doživljajo, da so sami pomemben člen narave, ki jo morajo ohranjati in zanjo skrbeti. Vse to spoznavajo preko igre, plesa, petja, likovnega ustvarjanja, opazovanja, gibanja, oblikovanja izdelkov iz naravnih materialov.

UVOD

Otroci so naše sanje in upanje za boljši jutri. Največje darilo, ki jim ga lahko damo, je, da spodbujamo njihove ustvarjalne sposobnosti in brezmejno otroško domišljijo. Če otroku damo možnost »ustvarjalno misliti« z opazovanjem ter raziskovanjem narave, razvijamo njegov domišljjski in intuitivni svet.

Učitelji in vzgojitelji imamo lepo poslanstvo – možnost, da otroke vpeljemo v svet ustvarjalnosti in domišljije. Sama sem profesorica biologije in gospodinjstva. Do uvedbe programov za vrtce na našem Domu z otroki iz vrtca nisem imela nobenih izkušenj. Ko sem se prvič srečala s skupino predšolskih otrok, sem se počutila nekako »čudno«. Težko opišem. Bila sem polna pričakovanj, hkrati pa me je bilo strah. Spraševala sem se: »Ali bom zmogla?« Trdno odločena, da zmorem, sem se podala novim izzivom naproti. Moja pričakovanja so obrodila sadove.

Delo s predšolskimi otroki se močno razlikuje od dela z osnovnošolskimi, predvsem tistimi starejšimi, s katerimi sem do takrat imela največ izkušenj. Predšolski otroci so zelo radovedni, raziskovalni, ustvarjalni, željni učenja, hkrati pa še tako prepričani, da je vse povedano navedeno v skladu z resnico. Tu mislim na vsa nadnaravna bitja, v katera verjamejo. In prav to nas je na Domu spodbudilo, da smo v naše programe za vrtce vpeljali »škrata Mirka«, ki je vodilo pri našem učenju.

ČUTILA NA PREŽI

S čutili raziskujemo svet okoli sebe. Tipamo, vohamo, poslušamo, okušamo, opazujemo. Narava naših čutil je taka, da jih prebudijo spremembe, ki se dogajajo v okolju. Ko nastane sprememba, se čutnice vzburi in naša zavest se na lepem zbudi, nastane tisto, kar imenujemo občutek (Ackerman, 2002). Kadar z otroki raziskujem naravo z uporabo čutil, se najpogosteje odpravim v gozd. Čutila bi lahko uporabljali tudi za raziskovanje travnika, vodnega okolja ali kakega drugega naravnega okolja, a gozd je poseben prostor, ki otroke in tudi mene napolni z energijo in pomirja. Gozd je zanimiv v vseh letnih časih. V vsakem obdobju nas zadovoljuje z opazovanjem pestrosti barv, dreves in drugih rastlin, plodov, številnih sprememb ter nam daje možnost za veliko aktivnosti. Predšolski otroci na obisku v gozdu preko različnih iger oziroma izkustvenega učenja uporabljajo čutila, pri tem pa doživljajo lepe trenutke. Izbor iger in število le-teh je seveda odvisen od skupine do skupine. Kot dobri pedagogi naj bi znali oceniti, kdaj imajo otroci dovolj vodenih iger, kdaj njihova motivacija pade, in takrat jim moraš dovoliti PROSTO POT. To pomeni: jim dati možnost, da se igrajo sami, sami

ustvarjajo, raziskujejo, pri čemer jih vodi njihova domišljija. Otroci na tak način postajajo samostojnejši, bolj ustvarjalni, krepi se njihova samozavest, samozaupanje in tudi socialne veščine.

VPRAŠAJMO GOSPO ČEŠNJO

Otroci začno uporabljati čutila že, ko odhajamo v gozd na obisk k škratu Mirku. Polni so vprašanj, zelo so vznemirjeni in seveda v velikem pričakovanju, kje je škratek Mirko doma. Na poti do gozda uporabljajo čutilo za vid, ker škratek iščejo vsepovsod. Zelo rad se guga na krošnjah dreves, otroci pa preko iskanja škratek spoznavajo prečudovito naravo. In ne boste verjeli, opazijo marsikaj!

Na začetku našega gozda stoji mogočna »gospa češnja«, ki nam da dovoljenje, da v gozd lahko vstopimo. Na prav poseben način jo otroci vprašajo, meni pa na prav poseben način odgovori. V gozd nas spusti le, če so otroci pridni in imajo lep odnos do narave. Z otroki se pogovorimo o gozdnem bontonu, kako se v gozdu obnašamo, kaj smemo in česa v gozdu ne smemo početi. Gospa češnja nam tudi zaupa prvo nalogo.

POIŠČIMO DOM ŠKRATA MIRKA

Do dela gozda, kjer prebiva škratek Mirko, se sprehodimo skozi tihi tunel. Beseda tihi otrokom že nekaj pove. Tihi tunel moramo prehoditi čisto tiho; pri tem opravljamo izpit za volka, aktivni sta le čutila za vid in sluh. Otroci morajo zaznati čim več zvokov, ki prihajajo iz narave.

Tihi tunel nas pripelje že skoraj do škratovega doma, otroci ga morajo le še poiskati. Pri tej nalogi igrajo detektive, dobijo nekaj smernic, opisov, kje dom iskati. Ker je škrat Mirko doma pod bukovim drevesom, otroci s tipanjem iščejo pravo drevo. Razločujejo med gladkim in hrapavim lubjem, vsako drevo pobožajo z rokami, lahko tudi z licem. Hkrati opazujejo tudi barvo dreves.

Ko najdejo pravo drevo, jih tam čaka presenečenje: škatla s sporočilom škrate Mirka. V sporočilu jih škrat Mirko lepo pozdravi, hkrati pa jim da kar nekaj nalog na temo čutil. Težko je z besedami opisati, kak je takrat pogled na otroke: vznemirjeni so, oči imajo na pecljih, nekateri so tudi prestrašeni, hkrati pa so že zelo radovedni, kakšne naloge jim je škrat Mirko pripravil. Najbolj korajžni si upajo v luknjico »vhod v domek škrate Mirka« tudi potisniti prst. Pri tem zaznavajo, kakšne barve in vlažnosti je zemlja.

UPORABA ČUTIL SKOZI IGRO

Pri predšolskih otrocih je zelo težko vnaprej določati časovne okvire dejavnosti v naravi. Včasih lahko neka dejavnost zaide v povsem drugo smer od načrtovane. Tu igra veliko vlogo fleksibilnost pedagoškega delavca. Izbor dejavnosti je širok. Kakšne naloge naj uporabim, se s škratom Mirkom dogovoriva sproti. Skoraj nikoli niso več kot tri, pri vseh nalogah pa je treba uporabljati čutila.

Ko si otroci zaželi »malo po svoje«, jim moramo to tudi omogočiti. Poskrbeti je treba le za njihovo varnost, oni pa lahko tekajo gor in dol po gozdu, prelagajo veje, jih zlagajo na kupe ali pa samo sedijo na gozdnih tleh in se pogovarjajo. Zelo uživajo, kadar se vozijo po škratovem toboganu ali ko se igramo igro Glasbeno drevo. Pri slednji otroci poiščejo dve veji v velikosti njihovih rok ali nog. Izberejo si še drevo, ki jim je všeč. Nato pa sledi bobnanje po deblih dreves. Ustvarjamo različne zvoke, vzamemo si čas, vsakemu tonu prisluhnemo, nastaja »Gozdni ansambel nasmejanih otrok«. Kasneje se bobnarske palice spremenijo v lestev, mi pa skok in hop čez njo.

MISIJA JE KONČANA

Misija »Čutila na preži« je po vseh opravljenih nalogah zaključena. Ko odhajamo iz gozda, se mu zahvalimo za gostoljubje. Gospo češnjo na poseben način vprašamo, če gozd lahko zapustimo. Nihče od otrok še ni ostal notri, jaz pa čakam dan, ko se to zgodi. Otroci so zadovoljni. Zahvale gospe češnji dežujejo

iz njihovih ust. Češnjo tudi objemajo ter se na tak način poslavljajo od gozda. Vidite, domišljija res nima meja in zori lahko v nas vseh.

ZAKLJUČEK

Moje izkušnje z misijo »Čutila na preži« so dobre. Otroci preko raziskovanja narave spoznavajo čutila in njihovo uporabo. Na tak način pridobivajo znanje in številne nove izkušnje. Učijo se hitro, ker imajo vse dejavnosti smisel ter vključujejo igro in veliko gibanja. Pri opazovanju, poslušanju in tipanju otroci načeloma nimajo težav. Pri prepoznavanju ter opisovanju okusa morda malo več, seveda odvisno od tega, kaj naravnega okušajo. Največ težav pa jim predstavlja opis vonja narave. Otroci v predšolskem obdobju in v prvih letih potrebujejo več časa, da osmislijo in povežejo informacije, saj so te zanje povsem nove. Da jih otrok lahko dojame, potrebuje veliko nestrukturiranega časa za igro (Ščuka, 2012). Čas je tisto, kar otroci potrebujejo, da lahko različne pojave, ki potekajo v naravnem okolju, nemoteno opazujejo in jih dojemajo. (Györek, 2014)

Verjeti v škrate Mirka je zelo lepo. Ko gledam otroke, kako uživajo, tudi mene velikokrat odnese v njihov svet domišljije. Tri ali pet dni, ko so otroci pri nas, se tudi v moje srce naseli škrat Mirko. In ne boste verjeli, življenje je lepše.

LITERATURA

Inštitut za gozdno pedagogiko in Vrtec Antona Medveda Kamnik. 2014. Otroci potrebujemo gozd (gozdna popotnica). Inštitut za gozdno pedagogiko, Kamnik. 27 str.

Györek N. 2016. Gremo mi v gozd. Inštitut za gozdno pedagogiko, Kamnik.

Cerar M. 2004. Sijaj, sijaj, sončece! Vodnik za opazovanje v naravi in uporabo izkušenj za dejavnosti z otrokom z motnjami v razvoju, starim pet do deset let. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.

Györek N. 2012. Povabilo v gozd srečnih otrok. Samozaložba, Ljubljana.

Ščuka V. 2012. V zmedenem svetu so tudi otroci zmedeni. Intervju: avtor: Ivelja, R. 14. januar 2012.

Ackerman D. 2002. O naravi čutnega. Zbirka Sophia 2002. Znanstveno in publicistično središče. Ljubljana. 334 str.

Jasmina Hudrap,
prof. biologije in gospodinjstva,
CSOD Ajda

RAZISKOVALNO UČENJE PRI SPOZNAVANJU ZGODNJEGA NARAVOSLOVJA ZA PREDŠOLSKE OTROKE

Strokovnjaki s področja naravoslovnih in didaktičnih ved poudarjajo, da je učenje zgodnjega naravoslovja v predšolskem obdobju, torej že v vrtcih, primerno in nujno. Zato je v zadnjih letih na to temo napisanih več strokovnih člankov in druge literature, ki spodbujajo in zagovarjajo učenje zgodnjega naravoslovja s poudarkom na raziskovalni metodi tudi za predšolske otroke.

Zgodnje naravoslovje predstavlja temelj nadaljnjemu naravoslovju v šoli, katerega cilj je naravoslovno pismeni posameznik, ki prepozna temeljne pojme in je sposoben reševati probleme ter odkrivati naravo na logičen in znanstven način. Zgodnje naravoslovje zajema preprostejše naravoslovne postopke (npr. razvrščanje, urejanje, merjenje) in tudi postavljanje novih vprašanj, na katera otroci znajo oziroma so sposobni odgovoriti. Tako je naravoslovje aktivna, poučna in zabavna dejavnost, skozi katero se otroci učijo strategij mišljenja in raziskovanja (Krncl, 2012, v Leskovicar 2015).

Razlog za zgodnje uvajanje naravoslovja v vrtce pa je predvsem prirojena želja po spoznavanju novega, po raziskovanju, po odkrivanju, po dejavnosti in aktivnosti, vse z namenom potešiti otrokovo radovednost, ki je v tem obdobju ne manjka. Otroci sprejemajo svet okoli sebe predvsem s čutili, s tipanjem, poslušanjem, vohanjem, zato je zanje neposredna izkušnja najbolj uspešna za pridobivanje novih znanj in pri takem načinu učenja so tudi najbolj motivirani, saj sami odkrivajo, sami preizkušajo, so dejavni in aktivni.

Pri uvajanju zgodnjega naravoslovja ima torej raziskovalno učenje pomembno vlogo. Gre za simulacijo znanstvenega raziskovanja. Otroci so postavljeni v vlogo raziskovalca, ki v didaktičnih situacijah raziskuje in išče odgovore na kompleksna problemska vprašanja, ki se pojavljajo v njihovih vsakdanjih življenjskih situacijah (Cencič in Cencič, 2002, v Leskovicar 2015).

Seveda pa je treba na tem mestu poudariti, da morajo biti naravoslovne vsebine kot raziskovalno učenje za najmlajše skrbno načrtovane s strani vzgojiteljev ali učiteljev tako v vrtcih kot tudi v programih domov CŠOD za predšolske otroke. Pristop raziskovalnega učenja od vzgojitelja zahteva obvladovanje ustreznih didaktičnih pristopov poučevanja in dobro strokovno znanje. Ni že vsaka naravoslovna dejavnost, ki jo izpeljemo v naravi, raziskovalno učenje. Za to mora biti izpolnjenih več pogojev. Ob uporabi raziskovalnega pristopa mora biti vzgojitelj sposoben uspešno usmerjati številne procese, kot so: igra vlog, eksperimentiranje, diskusija, pripovedovanje zgodb, s čimer pozitivno vpliva na motiviranje otrok (Gray, 2012, v Leskovicar 2015). V diplomski nalogi avtorice Nataše Leskovicar (2015) z naslovom Raziskovalno učenje v vrtcu najdemo rezultate empirične raz-

iskave, ki nam povedo, kako se vzgojitelji v vrtcih spopadajo s tem izzivom. Na kratko lahko strnemo, da vedo, kaj pomeni raziskovalno učenje, da uvajajo raziskovalno učenje predvsem pri naravoslovju, da to delajo zlasti v naravnem okolju, da pa imajo morda premalo znanja z naravoslovnega področja oz. do njih pride premalo gradiv in primernih vsebin, ki bi jih pri svojem delu lahko uporabili.

Avtorica omenja tudi nekatere institucije, ki sodelujejo pri spodbujanju in širjenju naravoslovnega znanja. Tako za CŠOD navaja: »Center šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD) pa nudi vrtcem različne naravoslovne dejavnosti, ki uvajajo otroke v raziskovalno delo in jih pogosto izvajajo v naravnem okolju« (Leskovicar 2015).

Kot ugotavlja avtorica, se od učiteljev v domovih CŠOD, ki smo razpisali vsebine za predšolske otroke, tudi pričakuje takšen način dela z najmlajšimi, še posebej zato, ker se v naših domovih izvaja veliko naravoslovnih vsebin. Toda tukaj velja poudariti, da tudi mi ne izpolnujemo vseh pogojev za uspešno raziskovalno delo. Imamo sicer določene prednosti (naravoslovne vsebine večkrat izvajamo, imamo določene pripomočke za izvajanje raziskovalnega učenja, imamo znanje), velik primanjkljaj pri našem delu pa je, da ne poznamo otrok, njihovega predznanja, njihove skupinske dinamike, kar pa vsi avtorji, ki opisujejo korake raziskovalnega učenja pri zgodnjem naravoslovju, še kako poudarjajo. Šele takrat, ko otroke dobro poznaš (starost, kognitivne sposobnosti, interesi, posebnosti ...), se jim lahko maksimalno prilagodiš in zanje izbereš primeren način dela ter primerne vsebine.

Če odmislimo to pomanjkljivost, avtorji Krncl (2007) in Petek, Grubelnik (2010) za predšolsko vzgojo predlagajo poenostavljeno raziskovalno metodo v šestih korakih:

1. Kaj o tem že vemo (pojavu, snovi ali objektu)
2. Kaj bomo raziskovali
3. Načrt raziskave
4. Poskusi, opazovanja in meritve
5. Kaj smo ugotovili
6. Sporočanje

PRAKTIČNI PRIKAZ raziskovalnega učenja na primeru naravoslovnega poskusa Potapljaški zvon iz zbirke Škatla eksperimentov 1.0, avtor Sašo Žigon (2012)

1. korak:

Spodbudimo pogovor in razmišljanje med otroki o dveh snoveh, **vodi in zraku**. Ti snovi bosta namreč tema našega raziskovanja. Preko pogovora skušamo izvedeti čim več o tem, kako ju otroci dojemajo (kako pomembni sta za človeka, nahajanje v naravi, oblika, vonj, lastnosti ...), kakšne so njihove predstave. Vedeti moramo, da so v tem obdobju še nerealne, kar je pričakovano.

2. korak:

Oblikujemo in si skupaj zastavimo raziskovalno vprašanje, ki naj bo preprosto, da lahko nanj na koncu raziskave tudi preprosto odgovorimo. V našem primeru: **Ali je lahko tam, kjer je zrak, tudi voda?**

3. korak:

Izdelamo konkreten načrt raziskave, ki vsebuje opis poskusa ali opazovanja, kaj se bo opazovalo, merilo ter kako, kje in s čim se bo raziskovanje izvedlo. Izberemo tudi način zapisovanja rezultatov, meritev in opažanj. V našem primeru: **Raziskovali bomo v učilnici. Otrokom predstavimo in opišemo potek poskusa s pomočjo fotografij. Razdelimo in opišemo pripomočke, ki jih bodo za poskus potrebovali: posodo, plastični kozarec, kroglico iz stiropora. Povemo jim, da bodo to, kar so delali in opazovali, na koncu tudi narisali.**

4. korak:

Pregledamo načrt in izvedemo načrtovane poskuse, opazovanja in meritve. V našem primeru: **Izvedba poskusa po zaporedju: a) posodo napolni z vodo in vanjo položi kroglico (opazuj, kaj se dogaja s kroglico, ali plava ali**

se je potopila), b) kroglico pokrij z narobe obrnjenim kozarcem, c) počasi in previdno potisni kozarec do dna posode (opazuj, ali voda vdre v kozarec, opazuj kroglico, kam se je premaknila).

5. korak:

Oblikujemo odgovor na raziskovalno vprašanje z razlago dobljenih rezultatov. V našem primeru: **Kroglica plava na vodi, ker je lažja od vode. Ko nanjo poveznemo kozarec in ga potisnemo do dna, se tudi kroglica v kozarcu spusti na dno. Zakaj? Ker v kozarec ni prišla voda – v kozarcu, v katerem je zrak, ne more biti tudi voda; ker v kozarcu ni vode, se je kroglica pomaknila na dno posode.**

6. korak:

Sporočanje lahko poteka s plakatom ali drugačnim pisnim sporočilom. Vzgojitelj ali učitelj opravi končni povzetek izhodiščnega in pridobljenega znanja otrok. V našem primeru: **Otroci poročajo o poteku poskusa in o svojih opažanjih ustno preko pogovora ali z risbo oz. plakatom. Učitelj usmerja in pomaga ter naredi zaključke.**

Viri:

Leskovar, N. (2015). Raziskovalno učenje v vrtcu. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.

Žigon, S. (2012). Škatla eksperimentov 1.0.

Marina Jerič Kovač,
prof. ped. in slo. v CŠOD Jurček

OTROCI V NARAVI

V prispevku vam predstavljamo večdnevne programe, ki smo jih izvajali pred leti s številnimi našimi predšolskimi otroki: zimovanja v sneženem januarju ali februarju, letovanja na kmetiji pa v velikem travnu.

ZIMOVANJE – VRTEC NA SNegu

Glavni smoter zimovanja je zdrav, sproščen otrok, ki se bo znašel v novem okolju, bo kreativen in ponosen na novo pridobljeno znanje. Sposoben bo zrelo prenašati odsotnost od doma.

Otroke, stare od štiri do sedem let, smo zbrali iz vseh enot Kranjskih vrtcev. Z bogatim programom smo otroke motivirali, jih zaposlili ter jim nudili športne dejavnosti preko vsega dneva.

Smučarija je potekala vedno v dopoldanskem času. Otroke začetnike smo naučili klinasto vijuganje, boljše smučarje pa dinamično vijuganje in smučanje po različnih terenih. Otroci začetniki so po naših nasvetih že doma imeli suhe treninge v dnevni sobi ali kje drugje, da so osvojili samostojno obuvanje/sezuvanje smučarskih čevljev in že malo trenirali na svojih smučkah po tepihu. V petih dnevih so začetniki osvojili: pripenjanje/odpenjanje smuči, hojo in drsenje po ravnini, obrate na mestu, vstajanje po padcu, vzpenjanje; smuk naravnost in preko različnih iger zaustavljanje v plugu; klinasti položaj, preko iger pa klinasto vijuganje in vožnjo s krožnički; proti koncu tečaja je bil na vrsti poševni smuk po robnikih v obe smeri in utrjevanje klinastega vijuganja; zadnji dan pa so tekmovali na preprosti veleslalomski progi.

Boljši smučarji pa so že prvi dan vozili v smuku in uporabljali vlečnico s krožniki ter kmalu osvojili osnovno vijuganje, vožnjo po poligonih, preskakovanje manjših skakalnic in hitrejši smuk. Zadnji dan pa so tekmovali na slalomski progi.

Za aktivni počitek smo otrokom ponudili družabne igre, poslušanje pravljic, risanje ... Radi so se udeleževali teh dejavnosti, čeprav so bili po smučanju in dobrem kosilu kar precej utrujeni.

Arhiv Vrtca Lovrenc na Pohorju

Program v popoldanskem času: sprehod proti hribom, zvečer pa z baklami; krmljenje gozdnih živali: vsak otrok je nesel za svojo velikost »ogromno« sena, ki ga je odložil v jasli sredi zasneženega gozda; odkrivanje sledi v snegu; izdelali smo kup snežakov različnih oblik in velikosti, pa še en velik iglu, za povrhu pa doživeli fantastično kepanje; obisk lovca in muzeja: otroke so povsem očarale nagačene gozdne živali, ki so bile del lovčeve osebne zbirke, ter njegove dogodivščine pri srečanjih s prebivalci gozdov in anekdote o čudovitih živalih; zelo privlačno, navdušujoče drsanje prav vseh otrok, z izjemno radostjo ob domačinih — »hokejistih«, ker so jim bili malo podobni zaradi čelad. In da ne pozabimo: veliko smeha je bilo tudi v času plesa in pižama partyja.

LETOVANJE NA KMETIJI

Program je tridnevni. V največji možni meni je bilo poudarjeno gibanje na prostem in spoznavanje domačih živali ter stik z njimi. Zelo kratek čas smo se nahajali v notranjih prostorih. Otroci so obiskali in bivali na turistični kmetiji na Četeni ravani (Dolenjčeva kmetija), ki je prav posebej urejena za zimovanja in letovanja različno starih otrok, saj se v bližini nahaja veliko travnikov, hribov in znano smučišče Stari vrh.

Dejavnosti, ki se dogajajo v teh dneh, so res zelo številne in kvalitetne. Vse poteka zelo umirjeno. Veliko se pogovarjamo, dogovarjamo. Vsak otrok je jahal konja haflingerja. Dobesedno obožujejo konje. Medtem ko je nekdo jahal, so se drugi igrali na najrazličnejših lesenih igralih na cvetočem travniku ali igrali nogomet, tako da nihče ni samo čakal na svoj trenutek jahanja. Sodelovali so pri košnji trave, saj je vsak dobil v roke svojo malo ročno koso; nakošeno travo so naložili na traktorsko prikolico, se na travo usedli in gospodar jih je odpeljal do hleva, kjer so s pokošeno travo nakrmili krave. Sledilo je učenje molže in stik z drugimi hlevskimi živalmi (pujsi, kokošmi, zajci, lastovicami). Gospodarju so otroci svetovali, naj krave skopa ali vsaj temeljito umije. Na daljšem pohodu proti Staremu vrhu smo spoznali razne vrste dreves in uporabnost nekaterih zdravilnih rastlin (materina dušica in kislica

sta jim ostali prav posebej v spominu). Na mravljišču pa so ujeli v dlani vonj mravljinčne kisline. Gospodinja je otroke popeljala v svet kruha: s slikami je prikazala, kaj vse je treba imeti ali pa narediti, da lahko ugriznemo v svež, dišeč kruh. Otrokom je dala surovine v mentrgi, da so mešali in zgnetli testo, naredili majčkene hlebčke, jih nesli do krušne peči. No, potem pa, saj veste ... Hlebčke so nesli domov, ponosni na svoj izdelek! Nerodnim ročicam je gospodinja mirno, potrpežljivo pomagala pri klekljanju in otroci so dobili vsak svojo kitasto zapestnico. Med domačimi živalmi pa so se kozice zdele otrokom prav neprijetno vsiljive. Ker je maja dan že dolg, smo imeli kres dokaj pozno zvečer. Ob njem smo peli otroške pesmice in opazovali iskric v plamenih, črički pa so peli svoje ... Čarobno je bilo za otroke in nas odrasle.

Starši se sprašujejo, zakaj ne morejo njihovi otroci imeti zimovanja v majhnih skupinah, ker je otrokom, ki so vključeni v vrtec pri šolah, to še vedno omogočeno. Zadovoljni in veseli pa so, ker lahko vključijo otroka v letovanje na kmetiji.

Kot strokovni delavci se bomo trudili otroku olajšati morebitne težave.

**Alenka Kavčič, vzgojitelj pomočnik,
vrtec Živ žav, Kranjski vrtci**

VRTEC V NARAVI

Že nekaj let se Vrtec Moravče udeležuje tridnevnega bivanja v CŠOD Škorpion. Vsako leto se število udeležениh otrok zvišuje, lani (2015/16) se je na »vrtec v naravi« odpravilo preko 70 otrok, kar je za naš vrtec precejšnje število.

Zakaj se število otrok zvišuje? Udeležba je vsako leto številčnejša predvsem zaradi številnih novih, drugačnih, zanimivih in prijetnih izkušenj, ki jih otroci in tudi spremljevalci dobimo z načrtovanimi dejavnostmi ter s samim bivanjem v domu. Poleg prilagojenih dejavnosti, prostorov, pripomočkov za predšolske otroke je toplina in prijaznost vseh v domu (po naših izkušnjah CŠOD Škorpion) tista, ki nas osrečuje.

Zakaj je vrtec v naravi dobra priložnost za otroke? Otroci v teh nekaj dneh veliko pridobijo. Med seboj se spoznavajo, krepijo prijateljske odnose in medsebojno zaupanje, tudi s spremljevalci/vzgojitelji, učijo se strpnosti in bivanja v večji družbi. Pridobivajo na samozavesti in gradijo pozitivno samopodobo s spoznanjem, kako so pri svojih 4, 5 in 6 letih samostojni, sposobni in odgovorni, kaj vse resnično zmorejo. Otroci pomagajo pri pripravi postelj, pripravi in pospravljanju jedilnice pri jedi, skrbijo za svoje stvari (obleke, čevlje, toaleta itd.), ki jih prinesejo s seboj. Spontano so organizirani in pozorni. Dani so v situacijo, kjer se prilagodijo drugi rutini, drugačnemu sistemu, ga ponotranjijo in z njim živijo. Naj poudarim, da si otroci podobnih izzivov želijo in jih potrebujejo, tudi preživljanje dni in noči brez prisotnosti staršev, kar predstavlja dobro izkušnjo in pripravo za večdnevne izlete v osnovni šoli.

Poleg vsega tega pa s samim programom pridobijo veliko novih izkušenj in znanj, rokovanja z drugimi pripomočki in spoznavanje ter skrb za različne domače živali.

Polni lepih vtisov se nato vrnejo v objeme svojih družin in že med vožnjo z avtobusom nazaj domov sprašujejo, kdaj se bomo spet vrnili. Spremljevalci/vzgojitelji se domov res vrnemo neko-

liko utrujeni in neprespani (odgovornost in skrb za otroke 24 ur na dan), a doživetja in vtisi, nove ideje in globoka povezanost z otroki, ki nastane med nami v teh dneh – vrednost tega pretehta vse ostalo.

Vse to in še več jim omogoča nekajdnevno bivanje v domovih, ki jih ponuja CŠOD, zato je udeležbo priporočam vsem otrokom, ki jim je ta možnost ponujena. Mi se že veselimo ponovnega bivanja v Domu Škorpion, novih dejavnosti in prijetnih ljudi, ki nas tam vedno obkrožajo.

Zapisala:
Karmen Mihelčič, vzgojiteljica in vodja letovanja
Vrtec: OŠ Jurija Vege, VVE Vojke Napokoj (Vrtec Moravče)

NETOPIRNICA – PROJEKTNO DELO V VRTCU

Naš vrtec vsako leto ponudi strokovnim delavcem različne projekte in vsebine, v katerih lahko sodelujemo. Ob 20. obletnici delovanja Centra šolskih in obšolskih dejavnostih smo dobili ponudbo, da se pridružimo naravovarstveni akciji, s katero želijo opozoriti javnost na pomen varovanja netopirjev v skrbi za naš planet. Akcija Netopirnica me je hitro pritegnila in z veseljem sem se odločila za sodelovanje. Zastavila pa sem si še korak dlje. Omenjeno akcijo sem želela otrokom predstaviti kot projektno delo. S projektnim raziskovalnim delom se še nisem srečala, zato je bil to zame velik izziv.

Kaj je projektno delo?

Projektno delo je metodični postopek. Je način dela, s katerim se udeleženci učijo razmišljati in delati projektno ter pridobivajo spretnosti, potrebne za tovrstno delo. Gre za delo, kjer se izvajalci učijo postopkov vodenja in izvajanja projekta od zamisli in načrtovanja njegove izvedbe do produkta in analize celotne izvedbe.

Kaj je pomen projektnega dela?

Je način dela, ki otrokom omogoča, da z aktivnim udeleževanjem v različnih dejavnostih (ob spodbudi in pomoči vodje projekta – vzgojitelja) pridobivajo in usvajajo različna znanja, sposobnosti, vrednote in navade. Ker udeleženci skupaj izvajajo dogovorjene naloge, se učijo tudi komuniciranja in dodelovanja, medsebojnega upoštevanja in spoštovanja, osebne odgovornosti, samostojnega in kritičnega presojanja ter izvirnega in ustvarjalnega reševanja nalog (Novak, Žuželj, Glogovec, 1934).

Kako je potekal projekt Netopirnica?

Projekt je potekal celo šolsko leto. Našemu povabilu se je z veseljem pridružila tudi mama našega otroka ga. Federica Papi. V projekt je bila vključena skupina najstarejših otrok, starih 5 in 6 let.

Naša prva naloga je bila, da otroke popeljemo v projekt in ugotovimo, koliko že vedo o netopirjih. V svet netopirjev smo jih popeljali s pravljicami, ki pripovedujejo o netopirjih. Preko po-

govorov smo izluščili, da imajo otroci kar precej znanja o netopirjih, večina pa jih je menila, da so netopirji nevarni, hudobni, o dobrih lastnostih netopirjev ni bilo ne duha ne sluha. Otroci so dobili nalogo, kje bi lahko izvedeli kaj več o teh živalih. Tako so predlagali, da odidemo v knjižnico, pogledamo na računalnik, poiščemo kako oddajo na televiziji, neki deček je predlagal, da lahko povprašamo njegovo mamo ... in naše raziskovalno delo se je pričelo!

Otroci so izražali, kaj jih zanima, kaj bi radi izvedeli o netopirjih, zato smo izdelali seznam, v katerega smo vpisali naše želje. Obiskali smo knjižnico in si izposodili knjige ter v njih iskali potrebne informacije. V igralnico smo prinesli računalnik in po spletu iskali zanimivosti o tej živalski vrsti.

Seveda smo z veseljem v igralnico povabili mamo Federico Papi. Gospa Federica je po izobrazbi jamska biologinja in podiplomska študentka krasoslovja. Z veseljem se nam je večkrat pridružila in vsakič podala veliko zanimivih informacij. S seboj je imela veliko slikovnega materiala, maketo netopirja in najrazličnejše igrače netopirjev, s katerimi so se otroci z veseljem poigrali. Z igrice nas je naučila, kako se netopir orientira in sporazumeva (eholokacija).

Za en dan smo se prelevili v prave jamarje. Spoznali smo jarmarsko opremo in vse potrebne pripomočke, nato pa smo se odpravili na pohod. Naš Kras je poln kraških jam in seveda je bilo treba to tudi izkoristiti. Odpravili smo se na tri planinske pohode. Prišli smo do globokega brezna in s pomočjo jarmarskih vrvi pokukali v globino. Nato smo obiskali še dve jami, žal pa v njiju nismo videli netopirjev. V popoldanskem času smo skupaj s starši organizirali izlet v tržaški Speleovivarium.

Bili smo zelo ustvarjalni in izdelali dva različna netopirja. Enega smo gubali, drugega pa smo naredili s pomočjo ščipalke in papirja. Z netopirji smo okrasili našo igralnico.

Nekega dne pa je v igralnico poštar prinesel paket, ki je bil naslovljen na našo skupino. Odprli smo ga in v njem našli polno lesenih koškov, a nihče nam ni znal povedati, kaj naj z njimi naredimo. Otroci so bili zelo zagnani, hoteli so raziskati, kaj smo dobili. Nekdo se je domislil, da bi pogledali načrt in se lotili dela.

Po temeljitem pregledu smo skupaj le uspeli sestaviti našo uganko. Nastala pa je nova težava, nihče ni vedel, kaj smo sestavili. Vsi so bili mnenja, da je poštni nabiralnik. Ker pa nismo bili prepričani, smo se znašli pred novo uganko. Naslednje jutro je v igralnico prikorakal deček, ki nam je ponosno pojasnil, da smo izdelali netopirnico. Naše raziskovalno delo se je tako lahko nadaljevalo, saj smo morali ugotoviti, čemu netopirnica služi. Ko smo prišli do potrebnih informacij, smo poiskali primeren kraj in našo netopirnico obesili.

Projekt smo zaključili z razstavo. Razstava je zajemala celoten postopek projektnega dela. Razvidno je bilo, kaj so želeli otroci izvedeti, kje in kako smo iskali informacije ter kaj smo se novega naučili. Razstava je bila opremljena z otroškimi izdelki.

Otroci so se naučili veliko koristnega o netopirjih in spoznali, da so imeli napačno predstavo o njih.

Iskreno se zahvaljujem ge. Federici Papi, da si je vzela čas ter nam na prijeten in otrokom razumljiv način posredovala svoje znanje.

Kaj so otroci povedali, po končanem projektu?

»Netopirji sploh ne pijejo krivi, ampak jo ližejo.«

»Netopirji ne marajo ljudi in se jih bojijo.«

»Netopirji se hranijo z žuželkami, zato so zelo koristni.«

»Da lahko visijo na stropu, je zaradi majhnih in močnih krempljev. V skali poiščejo razpoke in kremplje zataknejo noter.«

»Netopirji znajo tudi hoditi in pri tem si pomagajo s perutmi.«

»Netopirjev je več vrst.«

»Netopir skrbi za mladičke tako, da jih skrrije pod peruti.«

»V jamah, kjer živijo netopirji, ne sme biti prepiha, ker ga netopirji ne marajo.«

»Netopirji vidijo tako, da se pogovarjajo. Spuščajo zvoke in nazaj dobijo odgovor. Imajo tako napravo, ki se ji reče sonar.«

»Netopirnica je hiša za netopirje. V njej se netopirji skrrijejo, lahko pa tudi izvalijo mladičke.«

Nataša Colja, dipl. vzgojiteljica

Vir: Novak, H., Žuželj, V., in Glogovec, Z., 1934. Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah: Didakta.

JAME IN JAMARSTVO V VRTCU

Najmlajši in doživljanje kraškega podzemlja

Doživljajska vzgoja je ena od osnov pouka v naravi. Mlajši kot so otroci, bolj je pomembno, da lahko izkušnjo čutijo, se izkažejo, skupaj premagajo, pomagajo, izživijo domišljjski svet. Vse to bo imelo večjo vrednost, če bo doživeto s starši, ki so ravno tako nepripravljeni, ki delijo z otroki nekaj novega, kjer so lahko otroci celo tisti »vodilni«, saj so bili na izkušnjo pripravljeni v vrtcu. Tu je priložnost, da nekaj skupaj ustvarijo, se skupaj veselijo odkritja, spoznanja. Večinoma povezujemo kraško podzemlje z lepoto in krhkostjo kapnikov, strašljivo temo in ožinami, manj pa z zavedanjem, da je na našem etničnem ozemlju matica jamarstva, da smo jamarji še zadnji geografi, v prvotnem pomenu besede, na planetu.

Najmlajša »jamska generacija« se ni ustrašila vzpona po lestvicah

S starši v Sveto jamo

Na razpis CŠOD za dopoldan na krasu se je javila tudi planinska skupina v OE Pobegi koprškega vrtca. Inštruktor je v igralnici najprej predstavil jamarsko opremo. Vsi so se povzpeli po lestvicah in se podali v temni »rov«. Mizice v jedilnici smo postavili v zavito vrsto in jih prekrili s pregrinjali za postelje. Tako smo ustvarili »jamo«, skozi katero so se splazili kot raziskovalci s čeladami s svetilkami na glavi. Pripravo na ekskurzijo je zaključil prikaz posnetkov iz kraškega podzemlja.

Inštruktor CŠOD je prikazal delovanje acetilenske svetilke na »mladem jamarju«

V soboto so se otroci in starši podali v Sveto jamo pri Socerbu. Tam jih je pričakalo presenečenje. Jamski škratek je vsakemu pripravil manjše darilce, ki so ga sami našli. Amelija Pohlen, vodja skupine, je v vhodni dvorani prebrala pravljico. Otroci so skupaj s starši prepoznavali in na delovnih listih barvali kapniške oblike in življenje v podzemlju.

Miklavževanje v podzemlju Grebinja

Gaia Galvani - Kassl iz Vrtca Kekec iz Velikovca je večkrat pripravila miklavževanje v jami v Grebinju. V dvorani so otroci zapeli in priklicali Miklavža, ki se je mednje spustil po vrvi. Sledili so mu v večji prostor, kjer jim je vsako leto pripravil novo dogodivščino netopirčka Toma in njegove prijateljice deklice Ane. S tem jim je pomagal, da so izgubili strah in predsodke do »nočnih lastovk«. Za vsakega otroka, ki ga je poimensko poklical k sebi, je imel pripravljeno darilce iz velike vreče. Za konec so mu zapeli in nato se je umaknil v notranjost gore, otroci pa na kosilo, kjer so živahno komentirali doživetje.

Vodstva vrtcev in starši so bili zadovoljni s približevanjem krasi otrokom skozi njihov pravljični svet in aktivno animacijo v igralnici.

Franc Malečkar, CŠOD

Viri:

Galvani - Kassl, G., Malečkar, F., 2002, Ana in netopirček Tom; Jepa, 11/4, 5, Baško jezero.

Malečkar, F., 2005, Sv. Miklavž v grebinjski jami; http://www.slovensko-morje.net/index.php?page=news&view_news=3177; 6. 12. 2005.

ODRAŠČANJE V NARAVI NE PRINAŠA SAMO UMAZANIH HLAČ

Vprašam: »Ali z vašo skupino otrok obiskujete gozd?« Večina odgovori: »Da, seveda, z veseljem gremo v gozd.« Nadaljujem: »Kolikokrat v šolskem letu pa obiščete gozd?« »Največkrat jeseni ali pa takrat, ko imamo naravoslovni dan, ko je gozd v učnem načrtu, spomladi, ko nas sonce privabi iz notranjih prostorov, v vsakem letnem času enkrat,« so odgovori, ki jih mimogrede naštejete.

Postavim podobno vprašanje: »Koliko časa s svojimi otroki preživite v naravi? Pol ure na teden, eno uro na teden, mogoče sobotni popoldan?«

Kakšen je pravilen odgovor na zgoraj postavljena vprašanja? Koliko časa potrebuje današnji (predšolski) otrok za igro in učenje v naravnih okoljih? Otroci potrebujejo vsakodnevno gibanje v naravnih okoljih, ne glede na vremenske razmere, in več časa kot boste preživeli z njimi v naravi, tem bolje, ne samo za otroke, ampak tudi za vas kot pedagoge in starše. Prav tako kot v življenju otrok vsak dan vključujemo zdravo prehrano s čim več sadja in zelenjave, je ključnega pomena za zdravje in razvoj otrok tudi dnevno bivanje v naravnih okoljih.

Ampak kakšno je lahko odraščanje otrok na blatnih poteh gozda, kjer morajo premagovati skale in koreninske pleteže dreves? Na preprogah mahu in praproti, na katerih se radi zadržujejo klopi, cvetočih travnikih, kjer nanje prežijo alergije ter vedno obstaja možnost srečanja z gozdnimi živalmi, ki jih poznamo samo iz knjig? Takoj pomislite še na možnost poškodb: padci z dreves, »ravbarske« igre s palicami in storži, nevarni tereni, kjer obstaja zmožnost zdrsa ...

Naravna okolja so pomembna za razvoj otrok

Verjemite mi, da se naši malčki v naravi izredno dobro počutijo, upam si trditi, da celo boljše kot v notranjosti prostorov ali igrišč. Dva milijona let smo se razvijali v divjini in živeli kot lovci in nabiralci, v današnjem času pa otroke vzgajamo v notranjosti prostorov, kjer pretežno sedimo, stojimo v vrsti, se gibljemo na popolnoma ravnih igriščih, ogromno gledamo televizijo in že predšolskim otrokom ponujamo tablične računalnike in pametne telefone. Posledica takega načina življenja je, da so se psiho-fizične sposobnosti otrok zmanjšale. S pomočjo gibanja, ki poteka preko proste igre in raziskovanja v naravi, boste na najbolj primaren način gradili otrokov nevrološki sistem. Današnji otroci pri petih letih ne zmorejo stopiti čez vejo v gozdu. Opazujem jih, kako premišlujejo, se trudijo pri tem navidezno neznosno lahkem dejanju in že nezahteven teren gozda je zanje pravi izziv. So nekako brez hrbtenice, ne znajo narediti prevala, težave imajo tudi pri finomotoričnih veščinah in posledično kasneje tudi pri višjih kognitivnih sposobnostih. Tudi slednjih ne boste krepili in

gradili s pomočjo lepljenja, rezanja, barvanja ter učenja črk, ampak skozi kotaljenje po travnikih, prosto igro v gozdu, tako da boste preplezali hrib, skakali po lužah ali metali listje v zrak, kajti le na ta način se bodo možganske funkcije razvijale pravilno in bodo dober temelj za razvoj kognitivnih sposobnosti v osnovni šoli. Prav številne senzorične in motorične izkušnje, ki jih otrok pridobiva v naravi, so namreč najboljša hrana za možgane. Nobena telovadnica, senzorna soba ali zunanje igrišče ne more nadomestiti narave.

Pridobivamo pomembne veščine

Gozd je po eni strani nežen, nudi otrokom zaščito. V njem še vedno najdejo tisto, kar so našli njihovi predniki, to je varno zavetje. Po drugi strani pa je gozdno okolje robustno, polno presenečenj, otroke vseskozi izziva in vabi k aktivni igri, kar jim je v današnjem

Kakšne so dosedanje izkušnje?

V naših gozdnih vrtcih in šolah, kjer tedensko ali mesečno obiskujemo gozd, ni noben otrok padel z drevesa, nismo imeli težav s klopi (čeprav smo jih pobrali kar nekaj), nobeden od otrok si ni zlomil roke ali staknil pljučnice. Najhujše, kar se je zgodilo, so blatne hlače in roza čevlji, v zameno pa dobimo velik nasmeš na obrazih otrok in prazne krožnike pri kosilu. Ja, tudi zelenjavna juha in makaroni bolj teknejo, ko se vrnemo iz gozda. In z veseljem sporočamo, da so začele obiskovati gozd tudi naše šole za otroke s posebnimi potrebami, kjer so obiski gozda namenjeni prav neformalnemu učenju, in to vse preko senzoričnih dražljajev, ki jih omogoča naravno okolje.

Času v precejšnji meri onemogočeno. Igra v gozdu je namreč povsem drugačna kot v popolnoma opremljeni igralnici. V gozdu so naši malčki zadovoljni iz več razlogov. Omogočimo jim, da vsaj malo pokukajo v širni svet. Vedno je možnost, da hitro stečejo pogledat čez »planke« (beri: čez sosednje drevo in seveda takrat, ko menijo, da jih vzgojiteljica ne gleda) ter odkrijejo kaj novega. Ampak vzgojiteljica seveda vse vidi, samo prav je, da jim pusti to svobodo odkrivanja. Tako otroci rastejo, pa ne v višino, ampak postajajo bolj samozavestni. Gozd je bogato okolje, ki ponuja neskončne možnosti za učenje in razvoj otroka, ne samo naravoslovja, ampak tudi spoznavanje samega sebe, lastnih meja in zmožnosti, učenje odgovornosti in razvijanje vseživljenjskih veščin. V naravnih okoljih krepijo medsebojno sodelovanje. Skupinica otrok si skozi igro sama postavi cilj in za doseg tega cilja se hitro združijo vsi pari rok. Nastajajo nova prijateljstva. Več je prostora, manj hrupa in posledično manj agresivnega vedenja. Pogovor v gozdu med otroki vseskozi teče, opisujejo igro, dejavnosti, stvari, ki jih najdejo, se pogajajo, čudijo, navdušujejo in tako krepijo komunikacijske in socialne veščine.

Tudi številne raziskave potrjujejo, da so otroci, ki odraščajo z roko v roki z naravo, bolj samozavestni, bolj zdravi, čustveno bolj odporni, socialno bolj spretni, empatični in kasneje v šoli tudi bolj uspešni.

Natalija Györek,
Inštitut za gozdno pedagogiko

Foto: Natalija Györek, Lučka Drganc

Vrtec na Danskem: Otroke je najbolje pustiti v gozdu

Danski otroci morajo biti ustvarjalni in se igrati na prostem brez vmešavanja odraslih. Zato so zelo popularni gozdni vrtci.

To so vrtci, ki so samo velik prostor z majhnimi pripadajočimi lesenimi objekti, kot so WC in kakšna majhna kočica za kosila. Vrtčevski prostori, telovadnica, garderoba in ostali običajni inventar so – v gozdu. Ti otroci vsak dan osem ur preživijo v gozdu, brez strehe, brez stavbe, brez igralk, brez radiatorjev. In to v državi, kjer huda zima traja od konca septembra do polovice maja. Otroci prinesejo s seboj pakete s kosilom.

Osnovno pravilo je, da se morajo otroci animirati sami, brez vmešavanja vzgojitelja. Po osemurni izmeni avtobusi odpeljejo otroke nazaj v mesto. V gozdnih vrtcih ni ne virusov ne bakterij. Ti otroci so zdravi kot dren.

Gozdni vrtec Brunderslev na Danskem

Gozdni vrtec Brunderslev se nahaja v gozdu, na podeželju, daleč stran od mestnega vrveža.

Namenjen je predšolskim otrokom od 3 do 5 let. Velik poudarek je v igri na prostem. Ob vsakem letnem času so otroci zunaj. Tudi pozimi, oblečeni v svoja topla zimska oblačila in tople škornje.

Vse se dogaja zunaj, k vrtcu pripada le majhna kočica, ki jo uporabljajo za čas kosila in za občasne aktivnosti. Ves preostali čas se otroci igrajo zunaj, aktivnosti potekajo na prostem okoli osrednje zgradbe, odpravijo pa se tudi na izlet v bližnji gozd.

V skupini je 18 otrok in dva vzgojitelja. Zanimivost je, da prostor za igranje ni omejen z ograjami, ampak so meje gibanja označene s posebnimi preprostimi oznakami.

V zimskem času otrokom kljub ledu in spolzkim tlom dovolijo sprehajanje po določeni poti, ne glede na nevarnost zdrsa ali padca. Razlog je preprost: s tem otroci krepijo svoje motorične spretnosti.

Otrokom je dovoljeno teči naprej pred vzgojitelji, plezati visoko po drevesih, hoditi in plezati po hlodih in padlih vejah.

Sredi gozda je velik prostor z lesenimi gugalnicami in ročno izdelanimi klopki iz vej, kjer se otroci igrajo.

Za kočico je velik hrib, pokrit z ledom. Otroci se spuščajo po hribu navzdol kar po zadnjici in pri tem zelo uživajo.

V vrtcu je otrokom dovoljeno rezanje lesa z ostrimi žagami. Otroci to zmorejo, čeprav jim je težko. Tako se krepi vztrajnost in veselje, ko dosežejo zadani cilj.

»Danci verjamejo, da je treba otroke od malih nog vzgajati, da postanejo individualisti, da morajo skrbeti sami zase in se sami zabavati.« pravi Kristina W. Danilovski (2015).

Mirjana Jesenek Mori, vodja ČŠOD Škorpiljon

Vir in vir fotografij:

Danilovski, K. W. (2015). Danska: otroke je najbolje pustiti v gozdu. Elektronski vir <https://zastarse.si/otroci/vrtec/danska-otroke-je-najbolje-pustiti-v-gozdu/>, (dostop 20.12.2016)

Education in Denmark. Forest kindergarten in Brunderslev. Elektronski vir <https://educationindenmark.wordpress.com/forest-kindergarten-in-brunderslev/>, (dostop 20.12.2016)

ZIMSKE ANGLEŠKE POČITNICE V CŠOD AJDA 20. 2.–24. 2. 2017

Angleški živ žav na snegu z Jean McCollister in psom Bamm Bamm

CŠOD AJDA

**Libeliška Gora 34,
2372 Libeliče**

Telefon: 02 87 84 051 / 031 607 566
E- pošta: ajda@csod.si,
Milena.Hrastel@csod.si
Kontaktna oseba: Milena Hrastel
Termin: 20. 2.–24. 2. 2017
Starost udeležencev: 10 do 14 let
Število udeležencev: 15
Prihod: ponedeljek ob 9. uri
Odhod: petek ob 15. uri
Cena: 139 € (dodaten strošek je vstopnina za muzej 1,5 €)

Program

Program zimskih aktivnih počitnic bo obsegal dvajset urni tečaj angleškega jezika z Jean McCollister in terapevtskim psom Bamm Bamm.

Tečaj angleščine bomo popestrili z različnimi zimskimi dejavnostmi.

Otroci se bodo udeležili različnih športnih aktivnosti, kot so: športno plezanje, lokostrelstvo, športne igre, pohodništvo, tek na smučeh, krpljanje, nordijska hoja ...

Tudi za zabavno preživljanje prostega časa bo poskrbljeno preko igre, spoznavanja narave, petja, plesa ter različnih iger na snegu.

ZIMSKE ANGLEŠKE POČITNICE V CŠOD KAVKA 26. 2.–2. 3. 2017

CŠOD KAVKA

**Livške Ravne 9,
5222 Kobarid**

Telefon: 02 87 84 051 / 031 607 566
E- pošta: kavka@csod.si
Kontaktna oseba: Matjaž Stergar
Termin: 26. 2.–2. 3. 2017
Starost udeležencev: 10 do 13 let
Število udeležencev: 30
Prihod: nedelja ob 16. uri
Odhod: četrtek ob 15. uri
Cena: 125 €

Program

Program zimskih aktivnih počitnic bo obsegal dvajset urni tečaj angleškega jezika.

Otroci bodo na zasneženih Livških Ravnah in pobočjih Kolovrata spoznavali lepote aktivnosti na tekaških smučeh, se zabavali s pležuhi in bobi, postavljali bivake, streljali z loki, uživali v snegu.

Prosti čas bo popestren z družabnimi igrami, petjem, plesom ter igrami na snegu. Vabljeni vsi, ki želite nadgraditi znanje angleščine in se zabavati s prijatelji.